

מראי מקומות - יבמות

עה:

חיים, האם זה חשיב כבידי אדם, או כבידי שמים. והביא מהרמב"ם (איסורי ביאה ט"ז, ט') שכ' שהוא כמו בידי אדם ופסול. ותמה עליו, שהרי לענין טריפות, אמרי' דריאה חרותה מחמת בע"ח הוי כבידי שמים, ומ"ש. וכ' דאולי הי' ק' להרמב"ם, למה קאמר שמואל דפצוע דכא בידי שמים כשה, הרי כבר בברייתא מבואר דרק בידי אדם פסול, ומה הוסיף שמואל בזה. וכ' דס"ל להברייתא דבאמת בידי בע"ח כשה, דהילפותא של הברייתא הוא מלא יבא ממזר וכו', ולכן צריך להיות בידי אדם ממש, אבל לא ע"י בע"ח. אבל שמואל ס"ל דאף ע"י בע"ח פסול, ולכן אמר דכל בידי שמים כשה, דרק בידי שמים ממש כשה. ולכן הי' רבא צריך להוסיף טעם לרבא, כיון דלא סגי בטעם דדומה למזומה, והוסיף דלמדין מ"ה"פצוע.

ג. אסתתים גובתא דשכבת זרע ... סבר ר' ביבי בר אביי לאכשורי, וכו'

פי' הרא"ש (ס"ב ב') דע"י חולי וליקוי בא, ולא ממילא [והעיר הקרן אורה, מהו ענין ממילא, הלא זהו ג"כ חולי, וכ' דאולי כוונתו ע"י רעם וברד], דאם הי' ממילא, הא לא גרע מכרות שפכה בידי שמים דאינו מוליד, ומ"מ כשה. וכ' הים של שלמה (ס"ג י"ג) דהרא"ש אזיל בזה לשיטתו שם דס"ל דחולי נחשב כמו בידי אדם, אבל אם חולי בידי שמים הוא, לכאו' ק', למה פסול. והביא מהיראים דביאר הגמ' באו"א, דבאמת לא צידדה הגמ' לפוסלו לקהל, שהרי בידי שמים הי' וכשה, אלא כל הנדון הי' על בניו, האם אנו יכולים לומר דבניו הם וכשרים, או דלמא אי אפשר לו להזריע, ולכן ע"כ בניו ממזרים הם. אבל כ' הי"ש"ש דלא משמע כן בהגמ', ולכן צ"ל דאם חולי נחשב בידי שמים, א"כ ע"כ מיירי הכא דנסתם הנקב ע"י מעשה אדם.

א. אמר ר"י אמר שמואל, פצ"ד בידי שמים כשר פרש"י, ע"י רעמים וברד או ממעי אמו. והביא הרא"ש (ס"ב ב') דברי רש"י, וכ' "אבל אם אירע בו חולי ונסתרס פסול, וכן משמע בירושלמי דליקוי ע"י חולי חשיב בידי אדם". אולם ע"י ברמב"ם (איסורי ביאה ט"ז, ט') שכ' "אבל אם נולד כרות שפכה או פצוע דכא, או שנולד בלא ביצים או שחלה מחמת גופו, ובטלו ממנו אברים אלו, או שנולד בהם שחין והמסה אותן או כרתן הרי זה כשר לבא בקהל, שכל אלו בידי שמים". וע' בשו"ת חתם סופר (אה"ע י"ז ד"ה והרא"ה ואילך) שהביא מש"כ החינוך בטעם מצות לא יבא פצוע דכא וכו', שהוא משום דהמלכים מסרסים עבדיהם שומרי הנשים, ודבר זה מתועב הוא, ע"כ רחקם הקב"ה מעל גבול ישראל שלא ירגילו לעשות כן. ואף דאין לסמוך על טעמי דקרא שלא אמרו חז"ל, אבל עכ"פ מוכח מדברי החינוך שהבין שלא אסרה התורה כל מיני חולי, והכל בידי שמים מקרי, וכדעת הרמב"ם. וע"ש שגם הביא מש"כ הראב"ד בפט"ו מאי"ב (הל' ב') "ופצוע דכא נאסר כדי שלא תזנה אשתו ותחתיו והממזרות רבה", ומשמע דס"ל להראב"ד דזהו טעם המצוה. וע"ש שהרבה להק' עליו, א"כ מ"ש בידי אדם או בידי שמים, ולמה אסור פצוע דכא שיכול להוליד, ולכאו' טעם זה שייך רק אם כבר קידשה. וכ' שם דמעולם לא הי' כוונת הראב"ד לומר טעמא דקרא, אלא כוונתו להוכיח דלא יבא בקהל ד' היינו לאסור ביאה, ולא רק ע"י קדושין כמש"כ הרמב"ם, ולכן כ' דיש לאסור פצוע דכא, אפי' אם כבר נשוי, דאל"כ ירבה ממזרות בישראל, וא"כ ע"כ לא יבא היינו איסור ביאה.

ב. פצוע דכא בידי שמים כשר

כ' הערוך לנו להסתפק, היכא דנעשה פצוע דכא על ידי בעלי